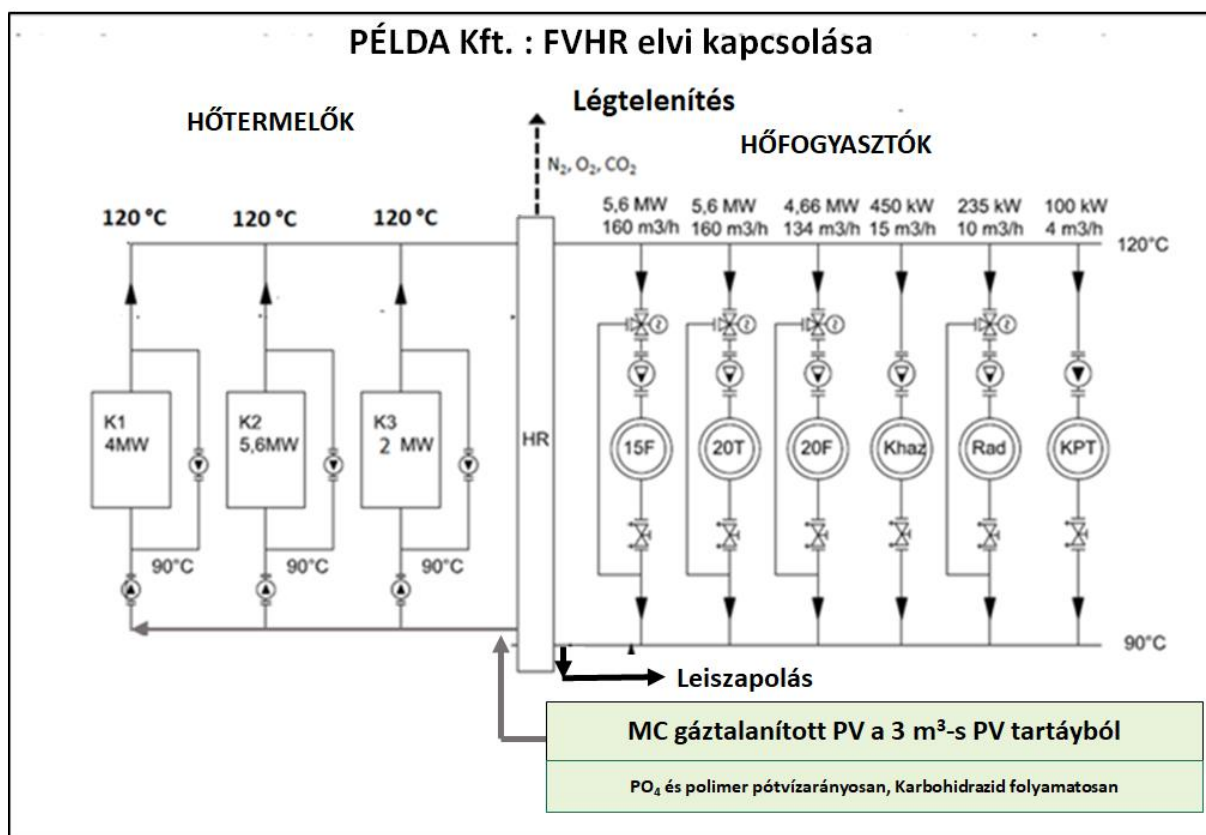

PÉLDA Kft. - Forróvizes Hőszolgáltatási Rendszer (FVHR) optimális vízkémiai állapotának fenntartása

1) A PÉLDA Kft. - FVHR hidrotermikus jellemzői:

A) Metallurgia:

A hőtermelők, az előremenő és visszatérő távvezeték vonatkozásában mindenhol a szénacél szerkezeti anyag dominál. Réz (bronz), vagy alumínium szerkezeti anyag jelentős mennyiségben nem fordul elő.

A hőfogyasztóknál is a szénacél szerkezeti anyag a jellemző, de néhány ezüsttel forrasztott lemezes hőcserélő is előfordul.

B) A tervezett FVHR legfontosabb üzemviteli adatai:

PÉLDA Kft. - Forróvizés Hőszolgáltató Rendszer (FVHR): alapadatok				1. Lap
MEGNEVEZÉS	ÉRTELMEZÉS	JEL	EGYSÉG	ADAT
A hőszolgáltató rendszer térfogata, a töltet tömege	A hőtermelő és hőfogyasztó rendszer együttes térfogata plusz $\approx 5\%$ térfogat tágulásra	V_R	m^3	240,0
Tervezett hőfokok: Előremenő/visszatérő		T_1/T_2	$^{\circ}C$	120/90
Átlagos üzemeltetési hőfokok: Előremenő/visszatérő		$T_{1\bar{U}}/T_{2\bar{U}}$	$^{\circ}C$	105/90
A hőhordozó közeg átlagos sűrűsége	$Q_{\text{ÁTL}} = (Q_{1\bar{U}} + Q_{2\bar{U}})/2$	$Q_{\text{ÁTL}}$	kg/m^3	960
Tervezett nyomások: Előremenő/visszatérő		p_1/p_2	bar	4,5/3,3
Pót- (lágýtott) víz a veszteségek fedezésére	2020/2021 (fél év!)	V_{PV}	$m^3/\text{év}$	76/113
Kazán-1: 4 MW	(gáztüzelésű, nagy vízterű, három-huzamú, láng és füstcsöves), $p=10/12$ bar, $T=105^{\circ}C$	K_1	db	1
Kazán-2: 5,6 MW		K_2	db	1
Kazán-3: 2 MW		K_3	db	1
Egy kazán összes fűtőfelülete (Túlhevítő nincs)	Kazán-1: 4 MW	A_{K1}	m^2	103
	Kazán-2: 5,6 MW	A_{K2}	m^2	195
	Kazán-3: 2 MW	A_{K3}	m^2	66,48
Egy kazán átlagos fajlagos hőterhelése	$q_{K1} = Q_{K1}/A_{K1}; 1 \text{ kW} = 860 \text{ kcal/h}$	q_{K1}	kW/m^2	38,8
			$kcal/m^2, h$	33398
		q_{K2}	kW/m^2	29
			$kcal/m^2, h$	24697
		$q_{K2,3}$	kW/m^2	30
			$kcal/m^2, h$	25872
Egy kazán összes víztérfogata (gőztér nincs)	Kazán-1: 4 MW	V_{K1}	m^3	6,64
	Kazán-2: 5,6 MW	V_{K2}	m^3	17,295
	Kazán-3: 2 MW	V_{K3}	m^3	5,1
Keringtetett (recirkulált) vízmennyiség		R_{MIN}	t/h	120,0
		R_{MAX}	t/h	260,0
A tágulási tartály(ok) szükséges térfogata ($15^{\circ}C$ -ról $105^{\circ}C$ -ra fűtésnél)	$V_{TT} = V_{TT1} + V_{TT2}$	V_{TT}	m^3	12,0

PÉLDA Kft.-FVHR: FONTOS IDŐ TARTAMOK				
A hőszolgáltató rendszer víztömege	A 3 kazán összes víztömege, az előremenő és visszatérő gerincvezetékek, a hőfogyasztók és összekötő vezeték víztömege és + 5% tágulási tömeg (TT1 és TT2-ben)	V_R	m^3	240,0
Keringtetett tömegáram (átlagos)	Előremenő (és visszatérő) FV	R	m^3/h	120-260
Ciklus idő (egy körülfordulás átlagos ideje)	$t_c = V_R/R, R_{\bar{U}} = 90 \text{ m}^3/h$	t_c	óra	2,67
			perc	160,0
Fajlagos vízvesztés 2020-ban	Zárt a rendszer ha $p_V < a V_R 5\%$ -ánál/ÉV	p_V	t/ÉV	76,000
			t/HÓ	6,333
A szennyezőanyag rendszerben tartózkodási ideje a 2020-as pótvízfelhasználás esetén	$t_{sz} = V_R/p_V$	t_{sz}	ÉV	3,2
			HÓ	37,89
A szennyező anyag konc. felezési ideje (HTI)	$HTI = 0,693 * V_R/p_V$	HTI	h	75,60
			nap	3,15
Befertőződés esetén	Csak az azonnali ürítés és újratöltés segít!		$\ddot{O}K < 0,02 \text{ mmol/L}$ lágývízzel	
Lágý-vizes lehígítás (Az RO és UL maximális teljesítményével üzemelve)	A lágývíz maximális folyamatos teljesítménye szennyezőanyag bejutását kell mindenképpen megakadályozni	Q_{LV}	t/h	2,2
		HTI	h	75,6
A lágývíztároló (LVT) tartály térfogata		V_{LVT}	m^3	3
A KPT (üzemi vízszinthez tartozó) térfoga	NEM ÜZEMEL	V_{KPT}	m^3	10
A lágývíz tartózkodási ideje a LVT és KPT-ben		t_{LV}	h	1,4

A hő termelők és hő fogyasztók vízforgalma között előálló aktuális különbségek kiegyenlítésére szolgál a köztük lévő Hidro - Váltó (HV) oszlop.

2

C) A metallurgia és a javasolt vízkémia összehangolása

A pótvíz-előkészítés

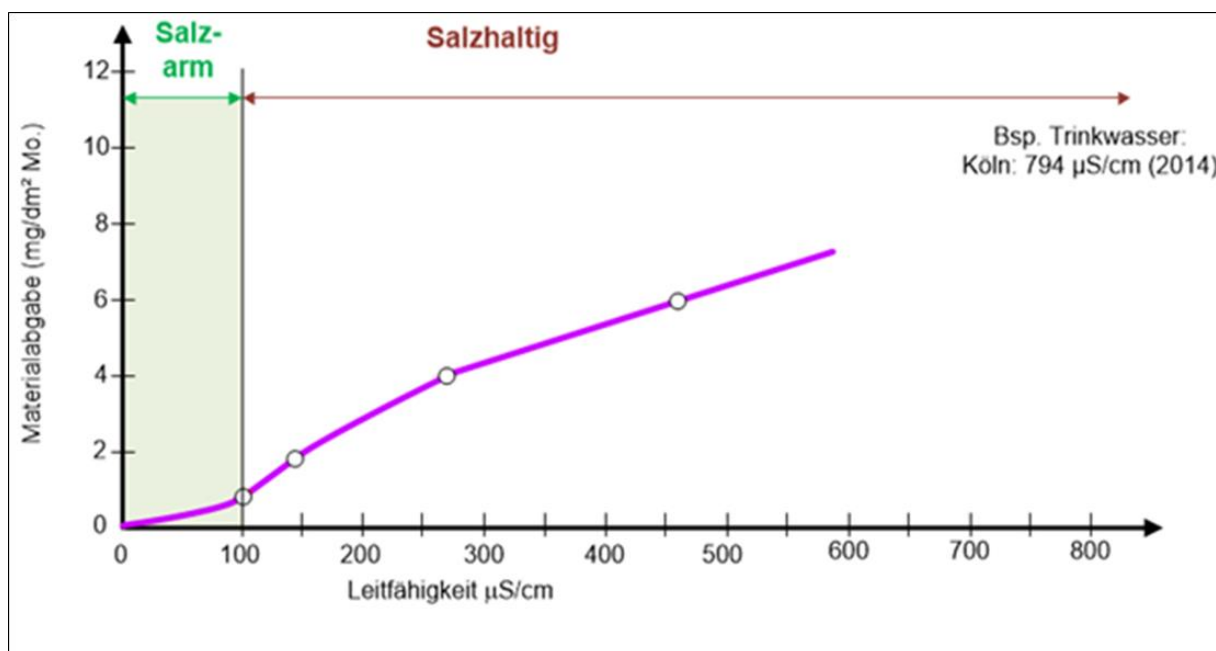
A pótvíz-előkészítés technológiai folyamata: kútvíz klórozás, vasmentesítés, egy lépcsős RO elősótalanítás, Na ioncserélős utólagytítás (UL), membrán kontaktoros (MC) gáztalanítás.

Pótvízminőség: FEV <30 $\mu\text{S}/\text{cm}$, ÖK = 0,0 °nk, oldott oxigén < 100 $\mu\text{g}/\text{l}$.

A vízzel nedvesített felületek szinte 100 %-ban szénacél szerkezeti anyagára való tekintettel, az alábbi vízkémiai célértékek javasolhatók:

A rendszer víz fajlagos elektromos vezetőképessége (FEV)

A legjobb lenne, ha a keringtetett rendszer vízben a FEV értéke a 100 $\mu\text{S}/\text{cm}$ érték alatt lenne. Ezt az RO elősótalanító és az UL szakszerű üzemeltetésével tulajdonképpen meg is meg is lehetne valósítani. A kis FEV-gel történő üzemelés javuló korróziós állapotot eredményez (VDI-2035/2. lap).

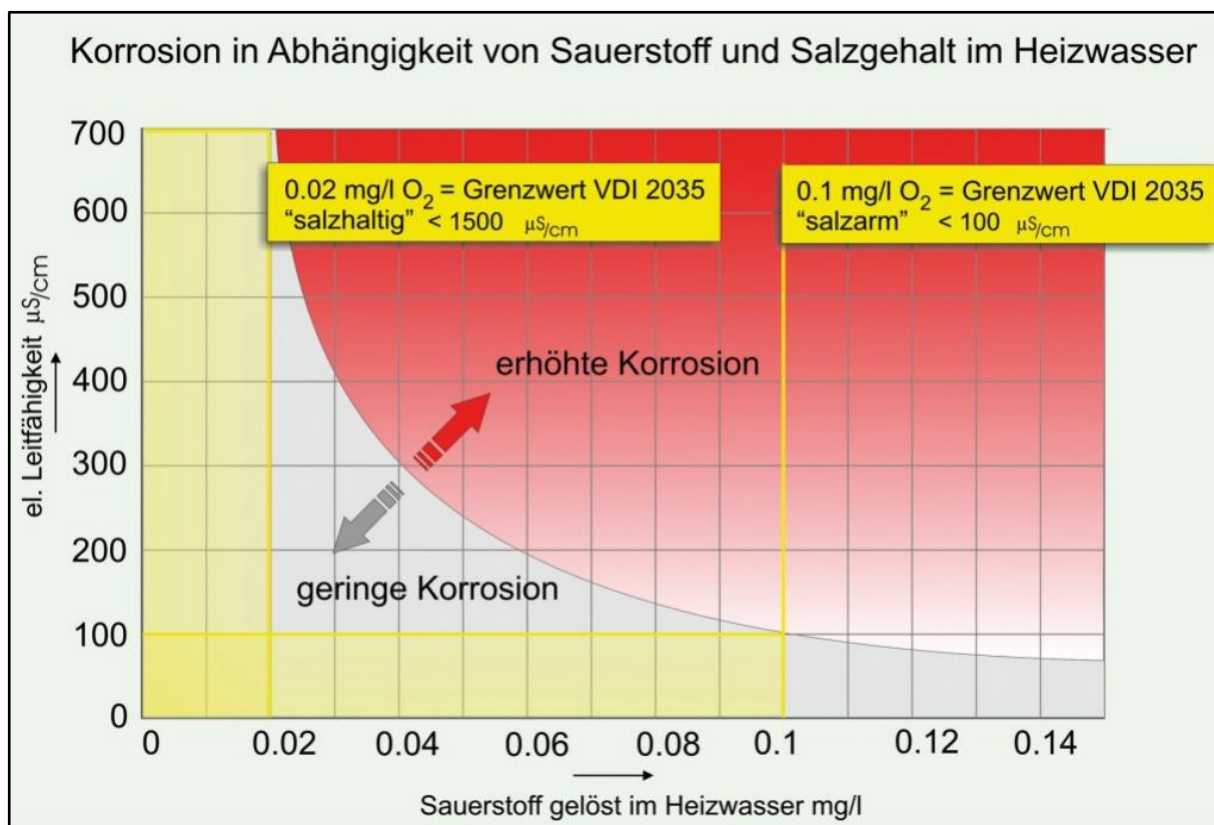
A sószegény működés (alacsony vezetőképesség, FEV < 100 $\mu\text{S}/\text{cm}$) előnye jól látható az ábrán. A vezetőképesség nagymértékben meghatározza a korrózió sebességét. A 470 $\mu\text{S}/\text{cm}$ -es víz például 6-szor nagyobb korróziós sebességet eredményez, mint a 100 $\mu\text{S}/\text{cm}$ -es víz.

Házi célértékként a FŐTÁV hazai lágyvízes FVHR-ire vonatkozó FEV<500 $\mu\text{S}/\text{cm}$ értéket állítottuk be.

Törekedni kell arra, hogy a FVHR rendszervízének FEV-e lehetőleg a 100 $\mu\text{S}/\text{cm}$ érték alatt legyen.

Az Oldott oxigén: O_2

Ennek a vízüzemnek másik nagy előnye az, hogy a rendszer víz javasolt oldott oxigén koncentrációja relatív nagy lehetne: $\text{O}_2 < 100 \mu\text{g}/\text{l}$, amint ezt az ábra mutatja (VDI -2035/2. Lap).

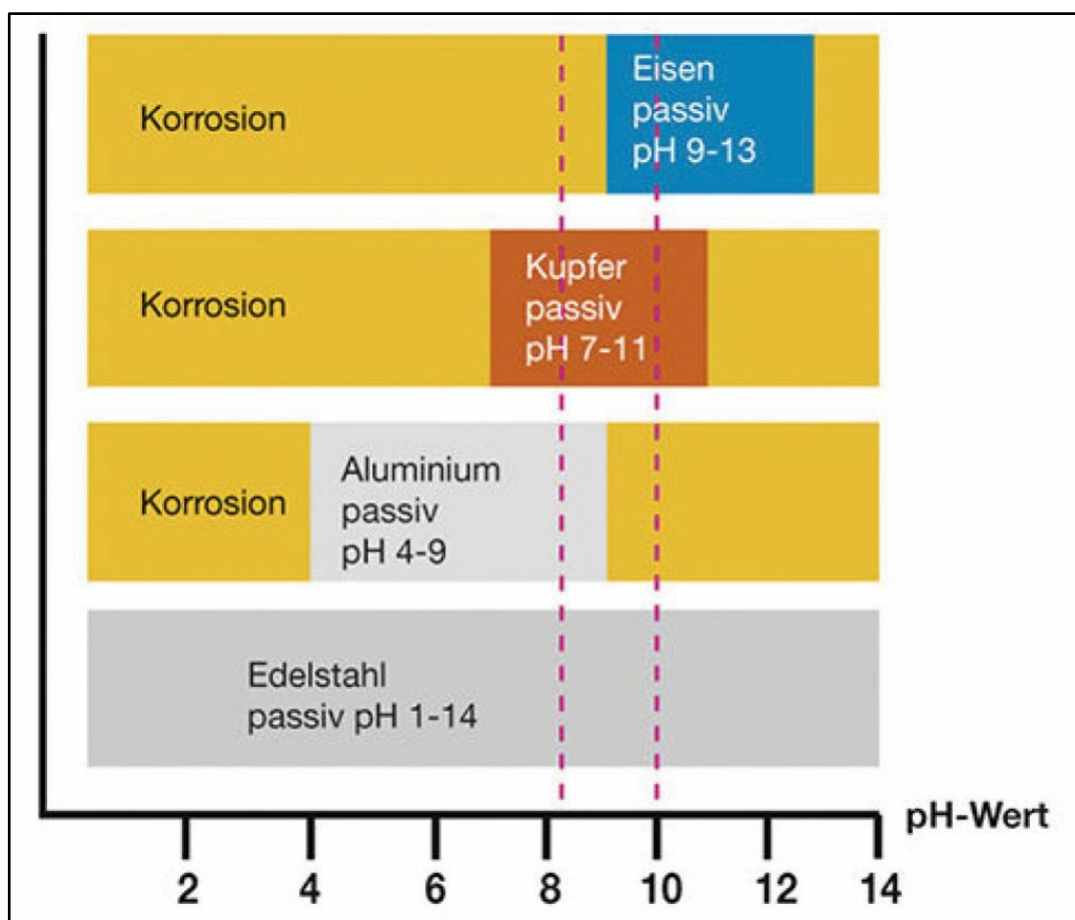
A FVHR-ben a keringtetett sótartalmú vízre a VdTÜV által javasolt igen kis oldott $\text{O}_2 < 20 \mu\text{g}/\text{l}$ -es célérték nyitott tágulási tartállyal és részáramos termikus gáztalanító nélküli üzemeltetés esetén általában nem teljesíthető.

Ezért a házi előírásban az $\text{O}_2 < 100 \mu\text{g}/\text{l}$ -es célértéket javasoltuk.

Törekedni kell arra, hogy a rendszer víz oldott oxigéntartalma a lehető legalacsonyabb legyen, ha a FEV > 100 µS/cm, és az oldott oxigéntartalom legfeljebb 100 µg/l legyen, ha a FEV ≤ 100 µS/cm.

A pH

Tekintettel arra, hogy a példa szerinti FVHR szinte 100 %-ban szénacél szerkezeti elemeket tartalmaz, javasolható, hogy a rendszervíz lúgossága az $\text{OH}^- = 2\text{p-m} = 0,5 - 1$ mekv/l értékre legyen beállítva. Ebben az esetben a pH értéke a pH ≈ 10 érték körül fog mozogni, ami a szénacél korróziójának passzív pH tartományába esik (VDI-2035/2. Lap)

Az előzőekben ismertetett helyi körülmények figyelembevételével házi célértékként pH = 9 – 10,5 értéket állítottunk be.

D) A termo-hidraulikai feladatok:

A HV tetejéből heti rendszerességgel manuális légtelenítést hajtanak végre a nem kondenzálódó gázok (pl. az oldott oxigén, nitrogén, széndioxid és/vagy ammónia) eltávolítása céljából.

Szükség esetén rendszervíz iszapolása történhet a visszatérő osztóból még a HV ba belépés előttről.

A visszatérő gerincbe egy 10 m³/h teljesítményű részáramos vasiszap szűrőt építettek be, a szuszpendált vas (magnetit és hematit részecskék) folyamatos kiszűrésére. Ezzel a teljesítménnyel a FVHR teljes víztömegét egy nap alatt szűrik át. Egy év alatt tehát a FVHR víztömege 365-ször szűrődik át a szűrőn keresztül. A mágnesezhető magnetit részecskéket főleg az első lépcsőben alkalmazott permanens mágnes rúd gyűjti össze, míg a további részecskék kiszűrésére az 5 µm résméretű polietilén szűrőzsák szolgál. A szűrőket negyedévenként megbontják és felülvizsgálják állapotát valamint a szűrési hatékonyságát.

Az RO- val elősótlanított, utólagyított (UL) és membrán kontaktorral (MC) gáztalanított pótvizet jelenleg a 85 °C-ra fűtött TT1 és TT2 tágulási tartályokon keresztül a visszatérő osztóba adagolják már a HV után, de még a hőtermelők előtt.

Javaslat történt az MC gáztalanított hideg pótvíz (oldott O₂ <100 µg/l), valamint a vegyszerek önálló és töményen történő direkt beadagolására a visszatérő gerincvezetékbe.

Vízkémiai szempontból ez adná a legtökéletesebb megoldást, mert így minden molekula frissen beadagolt vegyszer áthaladna az üzemelő kazánokon, mint a legértékesebb (és a legnagyobb mértékben védeni kívánt) berendezéseken. A hideg pótvíz pedig nem a tágulási tartályokban kialakuló 2 – 2,5 mg/l oldott oxigéntartalommal lépne a FVHR-be, hanem az MC gáztalanító utáni O₂ < 150 µg/l értékkel.

E) A vízkémiai feladatok: lerakódásgátlás és korrózióvédelem

A kulcsparaméterek célértékei a FVHR keringtetett vízében:

Forró és melegvizes hőszolgáltató rendszerre vonatkozó érvényes vízminőségi szabvány előírás hazánkban jelenleg nincs. Az MSZ EN 12953-10 tartalmaz ugyan néhány ajánlást a keringtetett víz (külön a tápvíz és a kazánvíz) kulcsparamétereire, de az előírás nem komplett, nem praktikus és nincsenek meg hozzá a fontos taktikai megjegyzések. Az MSZ

EN 12952 12. rész és az MSZ EN 12953 10. rész európai szabványok néha alacsonyabb követelményeket támasztanak a FVHR vízminőséggel kapcsolatban. Ez azonban nem mentesíti a kezelőt a korrózió és lerakódásmentes üzemeltetés biztosítása (mint nemzeti követelmény) alól.

A meglévő hazai távfűtési hálózatok is eltérő módon közelítik meg a vízkezelést és a kondicionálást. A hazai nagy távfűtő művek (FŐTÁV Zrt. vagy Csepeli Hőszolgáltató Kft.) saját vízkémiai előírásrendszerük szerint üzemeltetik a forró és/vagy melegvízes hőszolgáltató rendszerüket.

Ezért a FVHR vízminősége vonatkozásában a német VdTÜV-2014 legújabb szabványelőírását vettük alapul.

A VdTÜV-2014 megjegyzése: A vas értékére nincs kötelező előírás. A vas különböző formáinak értékei segédparaméterek a korróziós folyamatok értékeléséhez. Ugyanakkor táblázatában a FVHR keringtetett vizére vonatkozóan, $\text{ÖFe} < 0,1$ mg célértéket javasol. Megjegyeznénk, hogy ilyen alacsony vastartalmat ipari létesítmények forró- illetve melegvízes cirkuláltatott rendszereiben (nyitott tágulási tartály(ok) és részáramos termikus gáztalanító nélküli üzemelés esetén) sótartalmú rendszervízben nem lehet tartani.

Angolszász irodalmazás után a CHEMTEX Ltd. USA (Water Analytics, Process & Strategies) alábbi javaslata: *Elviselhető vasszintek a zárt melegvízes hőszolgáltató rendszerekben: Ideális esetben a vasszintnek alacsonynak kell lennie: kevesebb, mint 2-3 ppm összes vasnak.*

Fentiek figyelembevételével a házi célértéket az összes $\text{Fe} < 1$ ppm értékben állapítottuk meg.

Az összes vasat a minta szuszpendált vasoxid részecskéinek oldatba vitelével, a minta $\text{pH} = 2$ savazása után félórás forralás után lehet mérni.

Az Fe^{+2} iónt a szűrt mintából közvetlenül lehet mérni. Ez az érték a friss korrózió indikátora, amit a lehető legalacsonyabb szinten célszerű tartani.

Az Fe^{+3} = az összes vasból az Fe^{+2} kivonása után kapott érték.

A három érték egybevetéséből és azok időbeli változásából lehet következtetni a FVHR korróziós állapotára/stabilitására.

Ha a FVHR rendszer vize sótartalmú lágyvíz: FEV >100 – 1500 $\mu\text{S}/\text{cm}$

A FVHR visszatérő melegvizére vonatkozó vízkémiai kulcsparaméterek előírásai a kazánba lépés előtt			
Paraméter	Egység	VdTÜV előírásai	
		Régi < 1996	Új - 2014
Kinézet	-	Tiszta, átlátszó, LAM.	
pH (25 °C)	-	9,5-11,5	9,0 - 10,5
FEV (25 °C)	$\mu\text{S}/\text{cm}$	< 2000	$\geq 100 - 1500$
p-érték	mekv/l	0,5 - 6	0,7 - 2
ÖK (Ca + Mg)	mmol/l	< 0,02	< 0,02
	°nk	< 0,112	< 0,112
ÖFe (Fe)	mg/l	< 0,02	< 0,1
ÖCu (Cu)	mg/l	< 0,01	< 0,01
Sulfid (S^{2-})	mg/l	-	< 0,03
Na_2SO_3	mg/l	10 - 30	-
Szulfid (SO_3^{2-})	mg/l	(6,5 - 20)	< 5
Hidrazin (N_2H_4)	mg/l	0,5 - 5	Mérgező
Phosfat (PO_4^{3-})	mg/l	< 20	< 10
Oldott O_2	mg/l	< 0,02	< 0,02

PÉLDA Kft.-FVHR: A rendszer víz (kazánba lépés előtti) házi célértékei a VdTÜV-2014 javaslatai alapján. FEV $\geq 100 - 1500 \mu\text{S}/\text{cm}$													
Paraméter	pH	*FEV	CH	p-lúgosság	m-lúgosság	OH ⁻	2p-m	**ÖFe	Fe ²⁺	Fe ³⁺	**Oldott O ₂	PO ₄ ³⁻	ÖK
Előírás (Célérték)	9,0-10,5	< 500	4,0 - 7,0	0,5 - 6	m $\geq$ p	0,75-1,25		< 1*	< ÖFe	ÖFe-Fe ²⁺	< 50	< 10	< 0,112

*A FEV-re és az oldott oxigénre elfogadtuk a legnagyobb hazai távfűtőművek (FÓTÁV Zrt., CSEPELI HŐSZOLGÁLTATÓ Kft.) lágyvízes házi előírásaiban szereplő < 50 $\mu\text{g}/\text{l}$ értéket.
**A vastartalomra nincs kötelező érvényű irányelv. A három fajta vas értékei segédparaméterek a korróziós folyamatok értékeléséhez.

Lerakódás és vízkőképződés megakadályozására szerves polifoszfát és szerves polimer keveréket adagolnak automatikusan, **pótvíz mennyiség arányosan**, 3,5/1 mekv/mekv Na/PO₄ aránnyal a pótvízbe még a MC előtt. Az adagolást úgy kell irányítani, hogy a FVHR

rendszer víz PO_4 tartalma max. 10 mg/l legyen. A foszfát-polimer adagolási pontját célszerű lenne áthelyezni és a vegyszert töményen és direktben, folyamatosan, pótvíz mennyiség arányosan a visszatérő osztóba adagolni.

Oxigénkötésre, de főleg a vízzel nedvesített szénacél felületek passziválására karbohidrazidot (CH) adagolnak. A tömény vegyszert direktben adják be a visszatérő gerincvezetékbe a HV után, de még a hőtermelőbe belépés előtt. A folyamatos adagolást úgy irányítják, hogy a visszatérő rendszer víz CH koncentrációja (2 – 5 mg/l hidrazinnal egyenértékű) 3 – 7 mg/l legyen, természetesen a beadagolási pont előtti mintából.

A pH tartására és kíméletes, kismértékű emelésére lehetőség van az egy komponensű CH helyett egy többkomponensű, multifunkcionális, CH-t és szerves, illó semlegesítő aminokat is tartalmazó vegyszer keverék tömény adagolására is.

Szilárd lúgosításra lehetőség van foszfát és/vagy NaOH-t tartalmazó vegyszer (keverék) adagolására is, de csak akkor, ha a keringtetett víz pH-ja a multifunkcionális (CH + illó semlegesítő aminok) adagolása és a $\text{PO}_4 > 10$ mg/l koncentrációja ellenére a pH < 9 alá csökkenne ($\text{OH}^- = 2p - m < 0$ eset).

2) A 2023 októberi pótvízfogyasztás

2023 március 1-től bevezetésre került a FVHR kismértékű, de heti rendszerességgel történő iszapolása a visszatérő osztóból. Célértékként az 1 m³/hét (4 m³/hó) lett előírva. A féléves pótvízfogyasztás 18 m³ volt, ennek átlaga pedig 3 m³/hó. Ugyanakkor a májusi és júniusi pótvízfogyasztást már sikerült a célértékként megjelölt 4 m³/hó értékre beállítani.

Az ideális helyzet az lenne, ha a FVHR vízvesztése az 1 m³/hó = 12 m³/év érték alatt maradna (A rendszer térfogat 5%-a évente). Ez még az év elején rendben is volt, januárban és februárban gyakorlatilag 0 m³/hó volt a pótvízfogyasztás.

Ekkor, március elsején elhatároztuk, hogy egy 4 m³/hó átlagos iszapolással csökkentjük a következetesen magas FEV és PO_4 értékeket. Így a márciusi pótvízfogyasztás 3 m³/hó, az áprilisi 7 m³/hó, a májusi és júniusi 4 – 4 m³/hó volt. Ez az első félévben átlagosan 3 m³/hó iszapolást jelentett, ami nagyon jónak mondható.

Júliusban (szabadságos időszak) rendszervíz elszivárgás jelentkezett, mert 9 m³/júl, 14 m³/aug, 19 m³/szept, és 50 m³/okt 26-ig, tehát folyamatosan nőtt a pótvízvesztés.

A göngyölt veszteség szept. 26-ig: 110 m³ = 12,2 m³/hó átlagos értékre növekedett, de október hónapban (26-ára) már elérte az 50 m³/hó veszteséget.

2023. október 26-ára sikerült lokalizálni a szivárgás helyét, megállapítani a hiba okát és a hibát elhárítani, azaz a távhőrendszeren fellépő szivárgás megszüntetésre került.

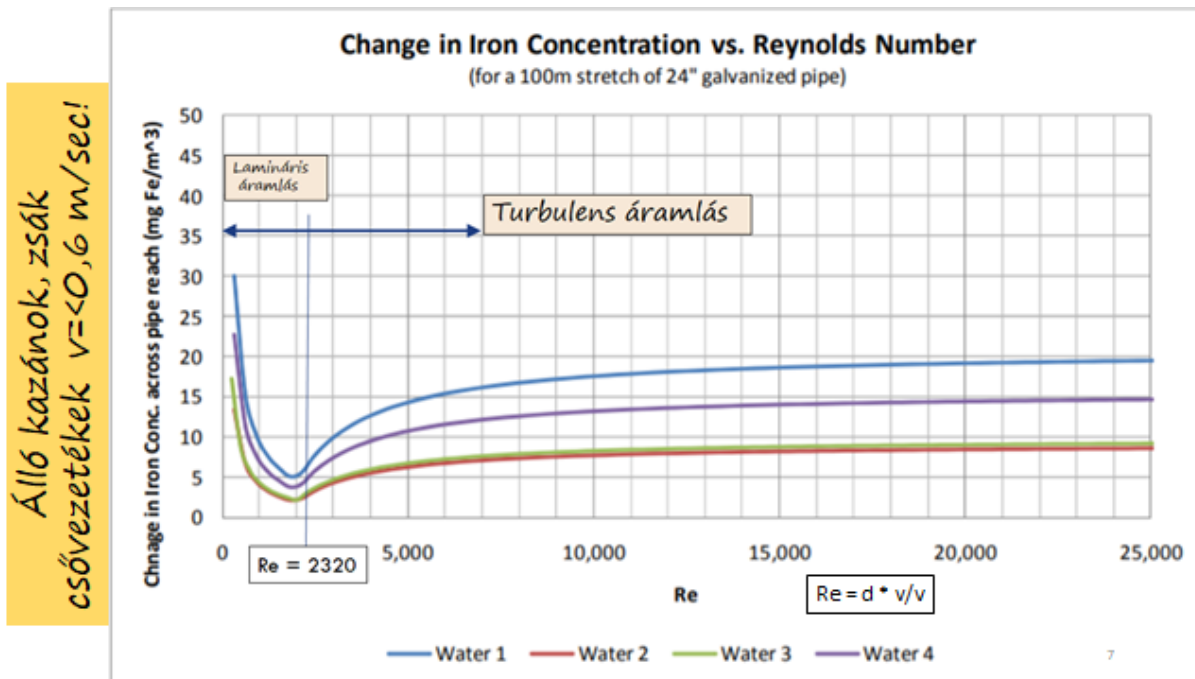
Az alábbi megállapításokat tették:

„A következő képeken látható a javítás során kivágott csőszakasz. Megfigyelhető a cső külső felületén megjelent korrózió. Színe rozsdabarna, porózus szerkezetű. Belső oldalon egyenletes fekete magnetit bevonat, mely tömör és az alapfémeket megvédi a további oxidációtól. A külső oldalról indult korrózió következtében a cső falvastagsága lecsökkent. Ezt jól szemlélteti a deformáció mértéke, amely a csőszakaszon lévő reve letisztítása során egy kalapács ütéstől keletkezett. A korábbi tapasztalatokat a mostani eset is igazolta. Az aknák kialakításánál figyelembe kell venni, hogy az aknába leszivárgó víz korróziós hatást okoz. Különösen az aknafedél, vagy a betonfedelek között lejutó nedvesség, vagy az utak sózásából eredő sós lé okoz problémát. Kiküszöbölhető, ha az aknába való belépés szakaszán fokozottan ügyelünk a szigetelés kialakítására”

Javaslatok a korrózió csökkentése érdekében:

- 1) A CH adagolást vissza kell állítani a 3 – 7 mg/l (átlag 5 mg/l) értékre.
- 2) A foszfát-polimer vegyszer keveréket még nem szükséges adagolni.
- 3) A HV tetejéből az inert gázokat rendszeresen (minden hétfőn) kézi úton alaposan légteleníteni szükséges.
- 4) Nem üzemelő vezetékszakaszokban lehetőleg tartsanak csökkentett áramlást, mert pangó vezeték szakaszokban nagymértékű korróziós károk keletkezhetnek, ahogy az ábra mutatja. Meggondolás tárgya lehet egy keringtető szivattyú üzembe helyezése.

A vas (szénacél) korróziója a sótartalmú víz áramlási sebességének függvényében:

3) A FVHR vízkémiai kulcsparamétereinek 2023 évi mérési eredményei

Móttó: Megfelelő rendszerességgel és szakszerűen végrehajtott mintavételezés és vízkémiai felülvizsgálat nélkül szinte vakon történik a hőtermelő berendezések vízdali üzemeltetése és ez mindenképpen pénzvesztéssel (üzemeltetési, valamint karbantartási költség növekedéssel) jár, ami növeli a termelt forró/meleg víz- és így a hőszolgáltatás árát, ez pedig csökkenti a vállalat nyereségét, illetve rontja a piaci versenyképességét.

Az elmúlt háromnegyed évben a FVHR keringtetett vizének kulcsparamétereinek nagyon szépen javultak, amint azt a 43 mérési sorozat statisztikai feldolgozása is mutatja.

PÉLDA-Kft.-FVHR Vízkémiai állapot vizsgálata - 2023													
BPW-FVHR	Paraméter	pH	FEV	CH	p-lúgosság	m-lúgosság	OH ⁻ 2p-m	ÖFe	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Oldott O ₂	PO ₄ ³⁻	ÖK
	Előírás (célérték)	10,0-10,5	< 500	4,0 - 7,0	0,5 - 6	m ≥ p	0,75-1,25	< 1	< ÖFe	ÖFe-Fe ²⁺	< 50	< 10	< 0,112
	Egység	-	μS/cm	mg/l	mekv/l	mekv/l	mekv/l	mg/l	mg/l	mg/l	μg/l	mg/l	°nk
Január	2023.01.05	10,36	385,2	3,3	3,9	7,1	0,7	0,33	0,243	0,087	71	49,3	0
	2023.01.12	10,31	306,7	2,8	4,1	6,8	1,4	0,278	0,216	0,062	57	50,6	0
	2023.01.19	10,35	322,6	10,7	3,9	7	0,8	0,26	0,201	0,059	63	47,8	0
	2023.01.26	10,27	464	10,9	3,9	6,8	1	0,257	0,192	0,065	80	50,8	0
Február	2023.02.02	10,31	444,2	7,6	4,1	7,2	1	0,22	0,157	0,063	94	47,6	0
	2023.02.09	10,27	465	6,0	3,9	6,9	0,9	0,26	0,154	0,106	80	48,4	0
	2023.02.16	10,29	461,3	5,0	4	7,1	0,9	0,25	0,15	0,1	78	47,2	0
	2023.02.23	10,23	452	4,9	3,7	6,2	1,2	0,238	0,229	0,009	90	47	0
Március	2023.03.02	10,24	450,7	4,06	3,9	6,6	1,2	0,23	0,218	0,012	92	46,7	0
	2023.03.09	10,20	450,8	5,2	3,7	6,5	0,9	0,354	0,239	0,115	82	43,9	0
	2023.03.16	10,26	447,8	4,6	3,9	7	0,8	0,235	0,226	0,009	86	42,8	0
	2023.03.23	10,22	446,5	4,9	4	6,8	1,2	0,295	0,201	0,094	80	46,2	0
	2023.03.30	10,25	445,8	4,9	3,8	6,7	0,9	0,31	0,215	0,095	83	44,2	0
Április	2023.04.06	10,23	444,9	5,7	3,7	6,7	0,7	0,324	0,127	0,197	74	44,6	0
	2023.04.13	10,23	438	5,02	3,7	6,3	1,1	0,236	0,227	0,009	95	43,4	0
	2023.04.20	10,18	432,5	4,8	3,6	6,3	0,9	0,365	0,32	0,045	61	44,5	0
	2023.04.27	10,21	434,6	4,96	3,9	6,8	1	0,324	0,307	0,017	78	43,9	0
Május	2023.05.04	10,18	427	5,16	3,5	6,1	0,9	0,245	0,24	0,005	75	41,7	0
	2023.05.11	10,19	425,7	5,03	3,8	6,7	0,9	0,238	0,23	0,008	80	40,8	0
	2023.05.18	10,18	414,4	5,13	3,3	6,1	0,5	0,344	0,255	0,089	70	39,1	0
	2023.05.25	10,17	417	5,29	3,3	6,2	0,4	0,278	0,144	0,134	89	41	0
Június	2023.06.01	10,21	417,6	5,5	3,4	6,3	0,5	0,249	0,163	0,086	74	41,8	0
	2023.06.08	10,23	418,2	5,67	3,6	6,5	0,7	0,251	0,156	0,095	78	41,5	0
	2023.06.15	10,17	413,4	5,55	3,4	6,1	0,7	0,287	0,272	0,015	55	41,2	0
	2023.06.22	10,13	406,1	7,2	3,2	6,1	0,3	0,227	0,246	0,081	64	40,6	0
	2023.06.29	10,12	408,4	5,66	3,3	6,3	0,3	0,321	0,229	0,092	70	38,2	0
Július	2023.07.06	10,14	410,6	5,57	3,5	6,4	0,6	0,284	0,253	0,031	72	37,6	0
	2023.07.13	10,05	404,6	5,719	3,1	6	0,2	0,219	0,16	0,089	79	37,8	0
	2023.07.20	10,07	403,8	5,75	3,2	6,1	0,3	0,243	0,225	0,018	75	37,4	0
	2023.07.27	10,09	405,4	5,72	3,3	6,2	0,4	0,264	0,231	0,033	73	37,1	0
Augusztus	2023.08.04	10,00	388,2	5,66	2,9	5,6	0,2	0,244	0,15	0,094	72	32,9	0
	2023.08.10	10,00	386,7	5,32	2,9	5,6	0,2	0,247	0,134	0,113	67	33,6	0
	2023.08.17	10,02	388,4	5,47	3	5,7	0,3	0,25	0,147	0,103	71	32,8	0
	2023.08.24	9,98	366,5	5,29	2,7	5,2	0,2	0,289	0,276	0,013	78	32,6	0
	2023.08.31	9,97	372	5,32	2,7	5,3	0,1	0,306	0,234	0,072	85	33,1	0
Szept.	2023.09.07	9,95	367,2	4,81	2,6	5,1	0,1	0,459	0,415	0,044	82	32,8	0
	2023.09.14	9,99	369,3	5,21	2,8	5,3	0,3	0,427	0,403	0,024	84	32,5	0
	2023.09.21	9,95	354,5	4,635	2,5	4,8	0,2	0,245	0,18	0,065	94	30,3	0
	2023.09.28	9,95	345,4	3,32	2,7	5,1	0,3	0,183	0,115	0,068	90	26,9	0
	2023.10.05	9,88	327,8	2,28	2,2	4,2	0,2	0,16	0,07	0,09	98	26,69	0
Október	2023.10.09	9,78	338,2	4,57	A GWC-2100 adagoló szivattyú cseréje 6-án pénteken. Az adagolás megemelve 100 ml/h értékre.								
	2023.10.10	9,82	335,7	6,5	A szeptemberi vízvesztésig 19 m ³ /Hó. A CH célérték a nagy vízvesztésig miatt: 3 - 5 (átlag 4) mg/l.								
	2023.10.12	9,83	327,2	7,43	2,4	4,5	0,3	0,25	0,148	0,102	98	26,3	0
	2023.10.19	9,88	330,5		2,3	4,5	0,1	0,23	0,13	0,1	72	26,5	0
	2023.10.26	9,75	268,3	9,1	1,8	3,5	0,1	0,273	0,182	0,091	76	20,1	0
MÉRÉSEK SZÁMA	45	45	44	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
ÁTLAG	10,11	398,46	5,53	3,33	6,05	0,60	0,27	0,21	0,07	78,26	39,34	0,00	
MEDIÁN	10,17	408,40	5,29	3,40	6,20	0,60	0,26	0,22	0,07	78,00	41,00	0,00	
MIN.	9,75	268,30	2,28	1,80	3,50	0,10	0,16	0,07	0,01	55,00	20,10	0,00	
MAX.	10,36	465,00	10,90	4,10	7,20	1,40	0,46	0,42	0,20	98,00	50,80	0,00	
MODUSZ	10,23	#HIÁNYZIK	5,29	3,90	6,10	0,30	0,25	0,20	0,07	80,00	43,90	0,00	

A FEV értéke a nagymértékű vízvesztésig következtében (a megnövekedett pótvíz beadás hatására) jelentősen csökkent, FEV <270 μS/cm-re.

A lúgosság értéke is csökkent (a jelenlegi 0 mekv/l-re), miközben az összes vas értéke alacsony szinten (az ajánlott maximális érték 26 %-a körül) maradt.

A Fe^{+2} (ami a friss korrózió indikátora) is alacsony értéken stabilizálódott (kb. 0,22 mg/l-re).

A részáramos vasoxid szűrő hatékony munkája következtében a FVHR víz szuszpendált vasoxid tartalma dinamikusan csökkent, és alacsony értéken stabilizálódott (<0,1 mg/l).

Az oldott O_2 értéke még a jelenlegi nagy pótvíz felhasználás mellett is 100 $\mu\text{g/l}$ érték alatt van.

A rendszeres leiszapolás bevezetése óta a FVHR víz PO_4 tartalma is több mint 50 %-al csökkent (jelenleg kb. 20 mg/l).

4) A FVHR vízkémiai állapotának jellemzése

A FVHR stabil és jó vízkémiai állapotban üzemel.

Az utóbbi időben hozott termo-hidraulikai és vízkémiai intézkedések hatására a FVHR keringtetett vize stabil vízkémiai állapotba került, és a telepítési viszonyok figyelembevételével a vízkémiai csúcsparaméterek célértékeit az oldott oxigén és foszfáttartalom kivételével teljesen kielégíti.

A FEV értéke október hóban már $\text{FEV} < 270 \mu\text{S/cm}$ értékre csökkent. Ez a távvezeték szakaszon lokalizált csölyukadás következtében kialakult extra nagymértékű pótvíz beadás hígító hatásának a következménye.

A CH optimális és átlagosan 5 mg/l értékének tartásában gondok mutatkoztak. A következőkben meg kell találni az adagoló szivattyú optimális adagolását a CH kb. 5 mg/l-es értékének tartásához.

A FVHR-ben az OH^- ion felesleg csökkenő tendenciát mutat, (jelenleg már csak 0 mekv/l), és a már csak mintegy 9,75-ös pH-t eredményezi.

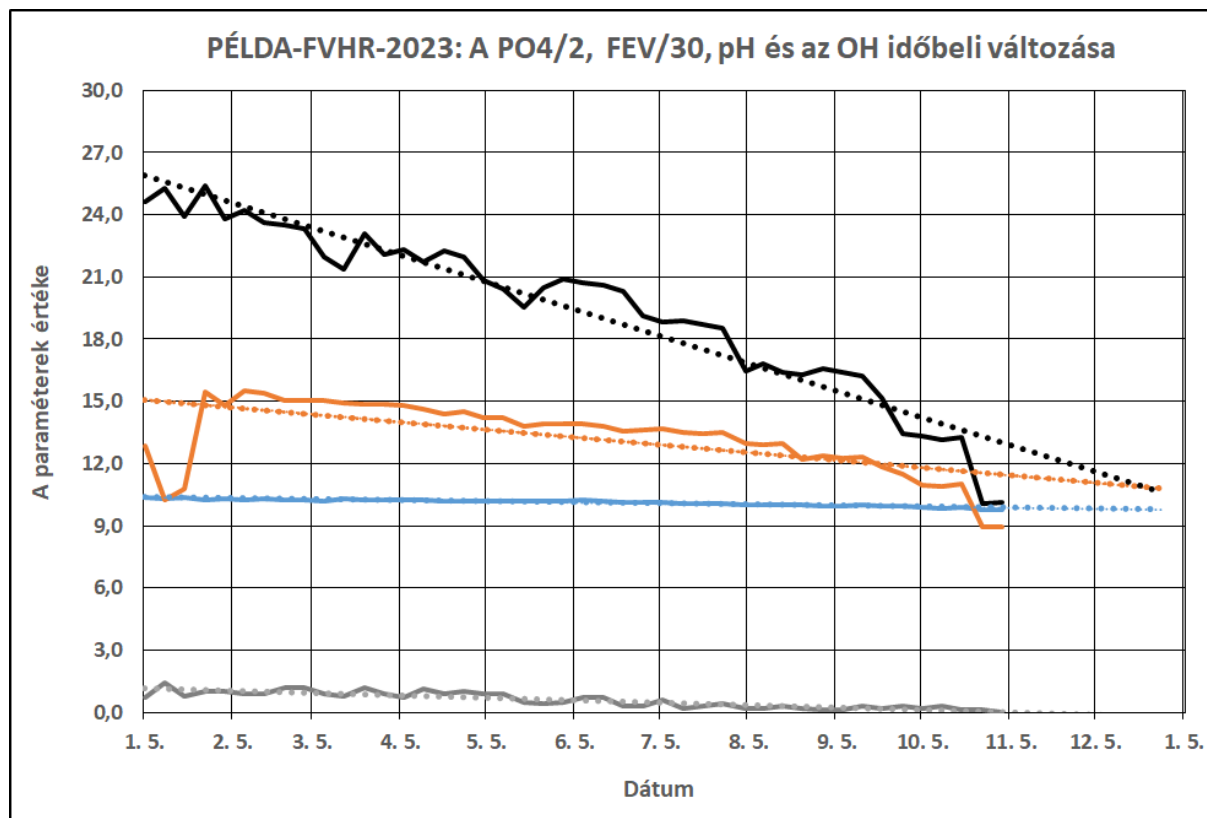
Az összes vas ($\approx 0,26 \text{ mg/l}$) alacsony értéken stabilizálódott, és jóval kisebb, mint a maximális célérték (CÉ <1 mg/l). Ez azért van, mert egyrészt az Fe^{2+} értéke – a vegyszeradagolások javítása és menedzselése következtében – kis koncentrációra csökkent, másrészt a FVHR a végrehajtott termo-hidraulikai (üzemviteli) intézkedések hatására nagymértékben kitisztult a vasoxidos szuszpendált szennyeződésektől.

A vasoxid iszap szűrő is jól gyűjti össze a főleg magnetit (mágnesezhető) vasoxid szemcséket.

Az oldott oxigén mintegy 50%-al % -al több mint a célérték, de még így is mindenképpen 100 $\mu\text{g/l}$ érték alatt van. További csökkenést csak a HV rendszeres és teljes manuális légtelenítésének következtetés végrehajtása és a pótvíz valamint a vegyszerek beadási pontjának megváltoztatása eredményeként várhatunk.

A foszfáttartalom még mindig magasabb, mint az év közepén bevezetett új célérték (<10 mg/l), ami azt jelenti, hogy a foszfáttartalmú inhibitort egyelőre nem kell adagolni.

A PO₄/2, FEV/30, pH és az OH, időbeli változása

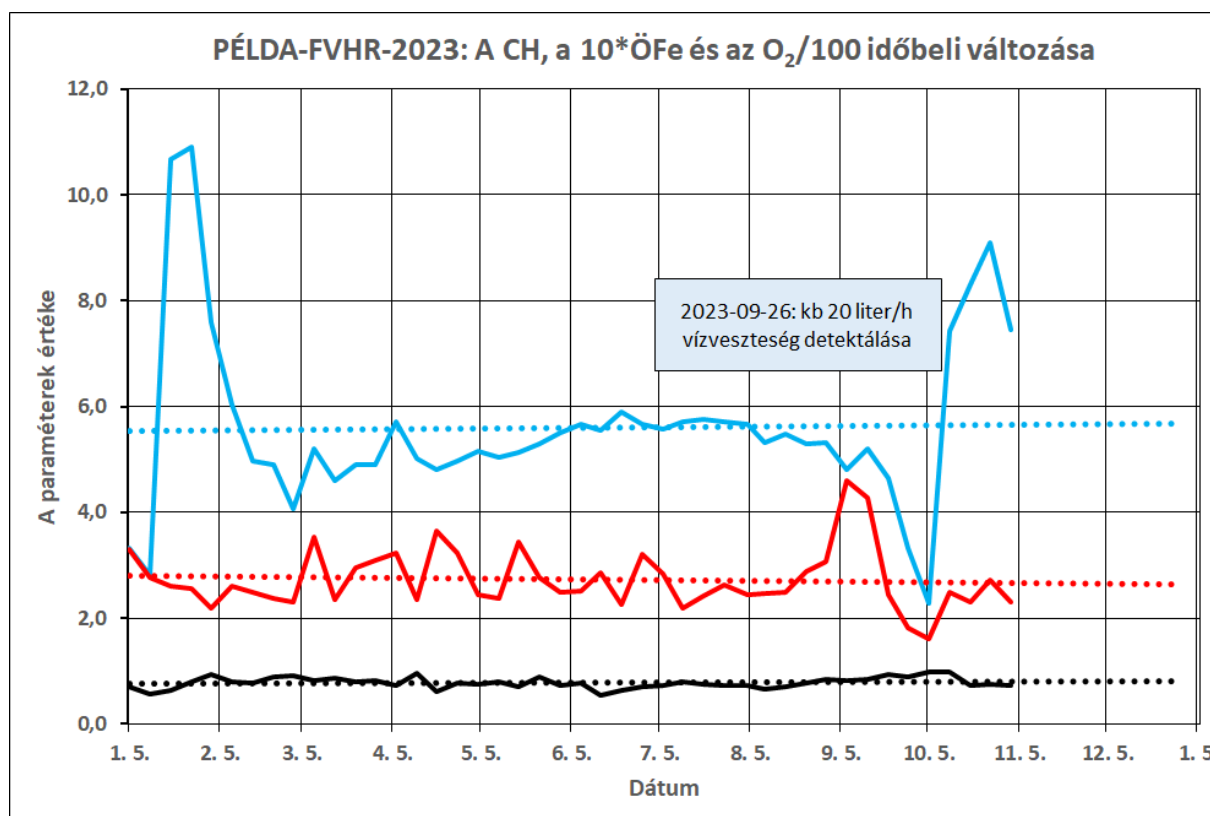

Jól látszik a visszatérő osztóból heti rendszerességgel történő leiszapolások (kb. 1 m³/ hét, ≈ 4 m³/hó) hígító hatása. Mind a PO₄ tartalom, mind a FEV (és a pH is) lassú csökkenő tendenciát mutat. A rendszeres leiszapolások bevezetése egy jó üzemviteli eredményt hozott.

A FEV és a PO₄ csökkenésének mértéke a távvezetéken kialakult lyukadás következtében szeptember 26 után jelentősen felgyorsult, hiszen a fokozódó vízvesztés nem kívánt iszapolásnak felel meg.

A lyukadás helyét október 26-ára sikerült lokalizálni, és a hibát elhárítani.

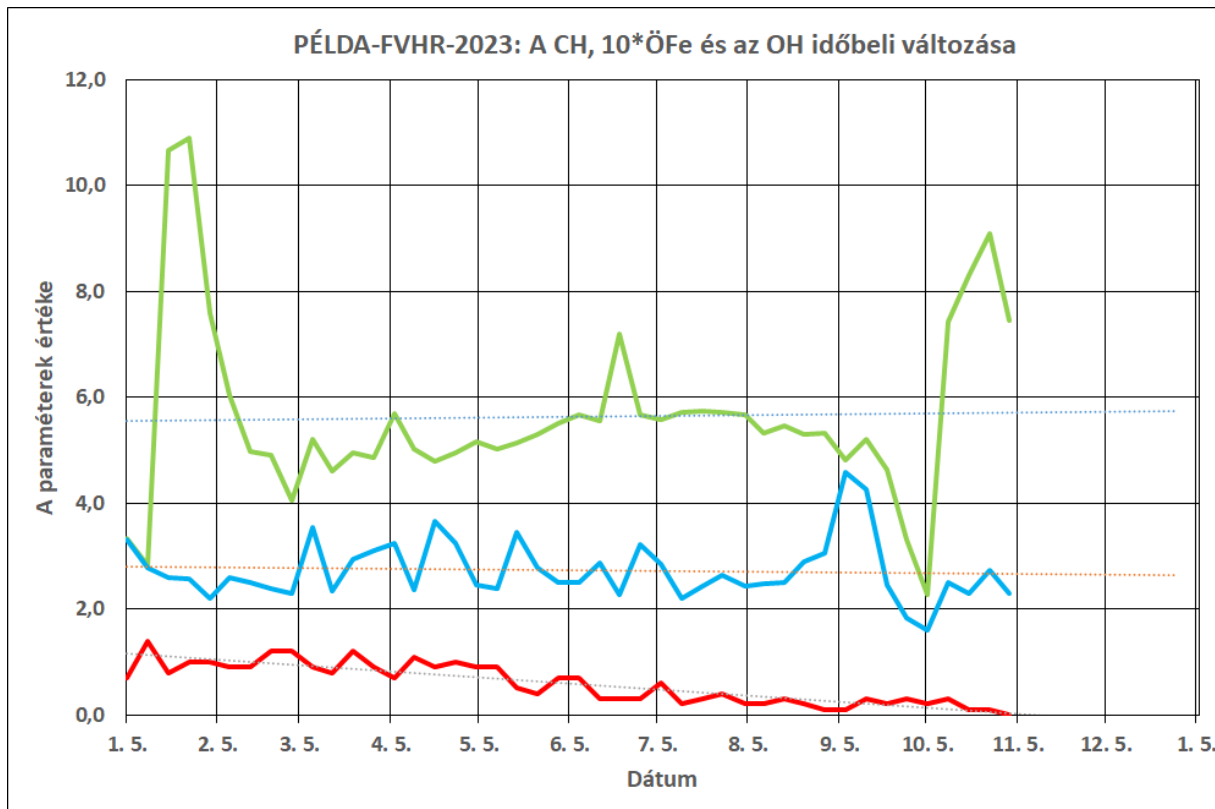
Az oldott $O_2/100$ és a karbohidrazid (CH) időbeli változása

Az oxigéntartalom csökkentéséhez szükséges beavatkozások:

- A HV felső manuális légtelenítésének heti rendszerességgel történő végrehajtása.
- A pótvíz beadagolási helyének megváltoztatása direktben a visszatérő osztóba.
- A CH beadagolási helyének a visszatérő osztóba történő megváltoztatása.
- A GWC-2242 beadagolási helyének a visszatérő osztóba történő megváltoztatása.
(Jelenleg nem szükséges üzemeltetni).

A CH, a 10*ÖFe és az OH időbeli változása

Az összes vas értéke stagnáló tendenciát mutat, amit azonban a távvezetéken előálló lukadás következtében bekövetkező drasztikus vízvesztés (leiszapolás) megzavart.

A csökkenő OH koncentráció ellenére az összes vas értéke csak 26% -a a javasolt célértéknek ($CE < 1 \text{ mg/l}$)

5) A Részáramos vasiszap szűrő ellenőrzése

2022 elején egy 10 m³/h teljesítményű részáramos vasiszap szűrő berendezést építettek be és elkezdték a FVHR víztömegének folyamatos átszűrését.

A részáramos szűrő kémiai technológiai adatai a következők:

FVHR jellemzők				Részáramos szűrő jellemzők			
Térfogat	Keringtetés (jelenlegi üzem)	A víz egy körülfordulási ideje	Ciklusok száma	Szűrési telj.	V _{SZ}		m ³ /nap
V _R	Q _R	t _{Ciklus}	n _C	Q _{SZ}	Szűrt térf./cikl.	Egy ciklus % szűrt/összes	
m ³	m ³ /h	h/ciklus	Ciklus/nap	m ³ /h	m ³ /ciklus		
240	90	2,67	9,00	10	26,67	11,11	240

A részáramos szűrő minden ciklusban (a rendszervíz egy körülfordulása alatt) átszűr $10 \text{ m}^3/\text{h} * 2,67 \text{ h}/\text{ciklus} = 26,67 \text{ m}^3/\text{ciklus}$ vizet. Ez a víz a következő ciklust már kisebb koncentrációval kezdi, és így tovább. Statisztikailag a részáramos szűrőn egy nap alatt átmegy a $9 * 26,67 =$ a teljes 240 m^3 rendszervíz térfogatnak megfelelő víz.

Ezen az sem változtat, ha a keringtetés más lesz, ez csak a rendszer teljes víztömegének és a részáramos szűrő szűrési teljesítményének a függvénye. Ezek aránya ebben a példában szerencsésen $240/10 = 24 \text{ h}$, azaz a szűrő egy nap alatt dolgozza fel a teljes víztömeget, de azt 9 ciklusban teszi meg naponta. Ha nem érkezik újabb beszennyeződés, akkor a szűrő egyre csökkenő koncentrációjú szűrletet produkál.

Ha teljes áramú szűrő lenne, azaz $90 \text{ m}^3/\text{h}$ -s, akkor annak a rendszer ciklusidejéig (2,67 órán keresztül) kellene ahhoz üzemelni, hogy a teljes 240 m^3 víztömeg átmenjen rajta. Ha előbb leállítanánk, akkor maradna még a rendszerben nem átszűrt, szűrletlen víz.

Ez az ipari rendszer egy kombinált rendszer, nem ideális csőreaktor, de nem is egy ideális kevert tartalmú tank. A szűrő által megtisztított első ciklus víz mögött már mégsem az eredeti kezdeti koncentráció van, mert az első ciklus tisztított szűrlete belekeveredett a három kazán összesen 30 m^3 (kevert tartalmú tank) vízterébe, (ha mind a három kazánon van átáramlás!).

A második ciklus vize az elsőhöz képest innen egy relatív nagy kezdeti exponenciális koncentráció csökkenéssel kerül tovább, és az lesz a második ciklus állandó koncentrációja a csőreaktorban (csővezetékekben állandó koncentrációjú dugószerű áramlás van) a szűrő előtt.

Azért ez jó, mert a nap végére a kazánokban tárolt víztömegben is valamekkora koncentráció csökkenés áll elő. És ez csak egy nap a 365-ből. Minden új napon egyre kisebb (exponenciálisan csökkenő) koncentráció különbséget lehet a kazánok vízterében realizálni.

Ez azért is fontos, mert a rendszer vízzel borított felületei közül a három kazán (Fűtőfelületek összessége: 365 m^2) üzemel a legnagyobb hőátadási-hidraulikai és vízkémiai sokk alatt, hiszen csak ezek a felületek vannak direktben fűtve és egy részüknek ráadásul a legagresszívebb ún. sugárzó hőátadást kell, hogy üzemszerűen elviseljék. és ezek a legértékesebb berendezések, amit a vízkémiának meg kell védenie.

A hőtermelő és hőfogyasztó oldal felületeinek jellemzőire és a korrózió szempontjából fennálló különbözőségekre utal az alábbi táblázat:

Példa Kft. - A FVHR hőtermelő és hőfogyasztó oldali szénacél felületek jellemzői (becslés)										
A FVHR térfogata	A kazánok adatai		A távvezetékek adatai: $Q_{MIN} = 90 \text{ m}^3/\text{h}; Q_{MAX}=260 \text{ m}^3/\text{h}$				A távvezetékek jellemzői			Felület arány
	A 3db kazán fűtő felülete	A 3 db. kazán víztérfogata	A távvezeték összes víz térfogata	A távvezeték átlagos átmérője	A cső kereszt metszete	Áramlási sebesség	A távvezeték hossza	A távvezeték kerülete	A távvezeték felülete	
V_R	F_K	V_K	$V_{CSŐ}$	$d_{CSŐ}$	$A_{CSŐ}$	v_{MIN}/v_{MAX}	L	$K_{CSŐ}$	$F_{CSŐ}$	$F_{CSŐ}/F_K$
m^3	m^2	m^3	m^3	m	m^2	m/sec	m	m	m^2	m^2/m^2
240	365	30	210	0,2	0,0314	0,8/2,3	6687,9	0,628	4200	11,51
240	365	30	210	0,25	0,049063	0,51/1,47	4280,3	0,785	3360	9,21
A kazánok fűtőfelületei direkt fűtésűek, sőt a gázégők környezetében az igen agresszív sugárzó hőátadás uralkodik. Ezért ezeknek a felületeknek korróziós megfelelőségét kiemelten kell kezelni.			Az előremenő forróvíz és visszatérő melegvíz vezeték felületeinek termikus terhelése a kazánok fűtőfelületeinek terheléséhez képest jóval kisebb, azokban (direkt fűtés nincs), csak a kisebb stresszt adó és kiméletebb konvekciós és kondukciós hőátadás fordul elő. A távvezeték rendszer felülete viszont az uralkodó csőátmérő függvényében akár 10 - 12 szeresen is meghaladhatja a kazánok összes fűtőfelületét. Ez a nagy és vízzel nedvesített szénacél felület nem megfelelő vízkémiai állapot esetén jelentős mennyiségű korróziós termékét produkálhat, ami viszont a visszatérő melegvízzel a kazánokba hordódhat.							

Az előremenő és visszatérő távvezetékek sokkal szolidabb hőátadási és hidraulikai körülmények között üzemelnek, és így a megfelelő korróziós állapot fenntartása ezekben egy könnyebb feladat.

A megfelelő korróziós/vízkémiai állapot fenntartása nem egyszerű a nem üzemelő kazánoknál, amiben álló-stagnáló víz van, Ezért azokat rendszeresen át kell mosatni, és ilyenkor megint lehetőség van a szuszpendált vas részleges eltávolítására, amivel csökkentjük a vasoxidok kazán fűtőfelületre való lerakódási tendenciáját a kazánok üzemi ideje alatt.

A részáramos vasiszap szűrőt rendszeresen ki kell nyitni és felül kell vizsgálni, különösen a PE szűrőzsák mechanikai állapotát szükséges ellenőrizni és azt szükség szerint ki kell cserélni.

A részáramos vasiszap-szűrő újabb negyedéves üzemeltetés után 2023 szeptember 13-án ismételt felülvizsgálatra került. Az alábbiakat rögzítették:

A mágnesen kis mennyiségű fekete iszapszerű lerakódás volt, melyet könnyen el lehetett távolítani. (mágnesezhető magnetit - Fe_3O_4 iszap)

A szűrőzsák állapota kifogástalan, kopásnyomot nem lehetett látni, csak enyhe mértékben volt eltömődve.

Tekintettel, hogy a szűrőben csak ilyen kevés szennyeződés volt, a tisztítási ciklust felemelték 13 hétről 23 hétre. Közben ellenőriztetni fogják, nehogy a szűrőzsák mechanikai sérülést szenvedjen. (negyedéves helyett féléves felülvizsgálati idő bevezetése!).

A mágnesrúdról és szűrőzsákról készült fényképek az alábbiak:

A vasizap szűrő részáramban, $10 \text{ m}^3/\text{h}$ teljesítménnyel folyamatosan üzemel, ami azt jelenti, hogy a FVHR 240 m^3 teljes víztérfogatát, naponta egyszer szűri át. Egy év alatt tehát 365-ször szűri át a FVHR teljes víztömegét.

A szűrő üzembe helyezése után viszonylag hamar mutatkozott meg a dokumentált és jónak mondható eredmény.

6) Költségsökkentés

A rendszeres vízkémiai méréseknek, valamint az időben és szakszerűen megtett létesítmény fenntartási (termo-hidraulikai) intézkedéseknek legfontosabb hozadéka az üzemeltetési és karbantartása költségeiben mutatkozó megtakarítások.

Budapest, 2023 október hó

Hilt László

okl. gépészmérnök

Gadóczy Gábor

okl. gépészmérnök